

Valsts ieņēmumu dienesta uzraugāmo Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjektu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risku novērtējums

VID uzraudzībā esošo NILLTPFN likuma subjektu NILL risks

Subjektu grupa	2018.gadā			2019.gadā		
	Draudi	Ievainojamība	NILL Risks	Draudi	Ievainojamība	NILL Risks
Juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniegšana	VA	VA/A	VA/A	V	VA	VA

*V-vidējs; VA – vidēji augsts; VA/A – vidēji augsts, augsts

Juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji

Uz 2018.gada 31.decembri Valsts ieņēmumu dienestā (turpmāk – VID) bija reģistrējušies 1 184 juridiska veidojuma vai juridiskās personas dibināšanas un darbības nodrošināšanas pakalpojumu sniedzēji (turpmāk – TCSP). Laika posmā no 2018.gada 1.janvāra līdz 2018.gada 31.decembrim TCSP kā darbības veidu reģistrēja 30 Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas (turpmāk – NILLTPFN) likuma subjekti. Savukārt uz 2019.gada 31.decembri VID uzraudzībā bija 1 021 persona, kas sniedz TCSP pakalpojumus. Tādējādi gada laikā kopējais TCSP skaits ir samazinājies par 163 subjektiem jeb 14%.

Kopējo TCSP skaitu veido gan personas, kas sniedz tikai TCSP pakalpojumus, gan personas, kas paralēli sniedz arī citus pakalpojumus, kā nodokļu konsultācijas vai ārpakalpojuma grāmatvedību. Salīdzinot ar citiem ne-finanšu sektoriem, TCSP veido aptuveni 10% no kopējā subjektu skaita. Ņemot vērā TCSP darbības specifiku, sektoram ir netieša, tomēr būtiska ietekme uz kopējo NILLTPFN mehānisma efektivitāti, proti, paši TCSP pārsvarā netiek iesaistīti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas (turpmāk – NILLTPF) shēmās, taču tiem var būt būtiska loma kā atbalstītājiem, nodrošinot noziedzniekus ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā (turpmāk – NILL) nepieciešamajiem juridiskajiem veidojumiem, juridiskajām personām un šo veidojumu funkcionēšanai nepieciešamajiem pakalpojumiem.

Palīdzība dibināt juridisku veidojumu – var izpausties gan kā dokumentu sagatavošana, lai klients pats varētu reģistrēt juridisku personu, gan kā juridiskas personas reģistrēšana klienta vārdā. Juridisku veidojumu tirdzniecība ar komerciālu raksturu ir uzskatāma par

palīdzību dibināt juridisko veidojumu, neatkarīgi no tā, vai pircējs pats noformē visus reģistrācijas dokumentus, vai arī to viņa vietā veic juridiska veidojuma pārdevējs. Ar NILLTPF saistītie riski ir čaulas kompāniju un sarežģītu īpašumtiesību struktūras izveide, izmantojot dažādas jurisdikcijas, lai slēptu vai apgrūtinātu patiesā labuma guvēja noskaidrošanu. Papildus jānorāda, ka arī nevalstiskās organizācijas var tikt izmantotas, lai legalizētu noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai finansētu terorismu. Ņemot vērā, ka Latvija neatzīst “trastus” kā juridiskus veidojumus, Latvijā nepastāv ar trastu dibināšanu saistīti riski.

Komersanta vai cita juridiska veidojuma direktora, sekretāra vai personālsabiedrības biedra pienākumu pildīšana, kā arī citu līdzīgu pienākumu veikšana vai nodrošināšana, kad tos pilda cita persona – var izpausties gan kā oficiāli juridiski nostiprināta pienākumu pildīšana trešo pušu interesēs, gan kā neoficiāla (neformalizēta) taču faktiski pastāvoša pienākumu pildīšana trešo pušu interesēs. Attiecībā uz līdzīgiem pienākumiem ir jāņem vērā to loma, piemēram, kā direktoram, tā personālsabiedrības biedram ir noteikta loma un ietekme lēmumu pieņemšanā, savukārt sekretāra loma ir nodrošināt dokumentu apriti un informācijas apmaiņu. Primārie NILLTPF riski ir saistīti ar nomināldirektoru (fiktīvu direktoru) un fiktīvu īpašnieku izmantošanu, lai uz slepenu vienošanos pamata slēptu patiesos labuma guvējus. Pienākumu uzskaitījums nav izsmelošs un ietver arī sekretāru kā personu, kurai var būt būtiska loma patiesās pārvaldības struktūras slēpšanā. Galvenais NILLTPF risks ir patiesās kontroles, kā arī īpašumtiesību slēpšana.

Juridisku veidojumu nodrošināšana ar juridisko adresi, adresi pasta sūtījumu saņemšanai, darījuma norises vietas adresi, kā arī citu līdzīgu pakalpojumu sniegšana - var izpausties gan kā atļaujas sniegšana (ar komerciālu raksturu) juridiskās personas reģistrācijai savā nekustamajā īpašumā trešajām pusēm, gan kā virtuālā ofisa pakalpojumi, kas sevī var ietvert, korespondences saņemšanu (tai skaitā nosūtīšanu, pārsūtīšanu), nodrošināšana ar vietu, kur piekļūt korespondencei, darījuma (faktisko pakalpojumu sniegšanas) vietu, pasta kastītes pakalpojumus. Primārie NILLTPF riski ir saistīti ar tādas adreses lietošanu, kurā klients faktiski neatrodas. Šādas darbības nodrošina lielāku klienta anonimitāti, attālina klientu no tā veiktajām darbībām, izpildītajiem maksājumiem, kā arī rada leģitīmas saimnieciskās darbības iespaidu, tādējādi apgrūtinot izmeklēšanas iestādes iespējas konstatēt fiktīvu saimniecisko darbību un potenciālā likumpārkāpēja atrašanās vietu .

Uzticības personas pienākumu pildīšana saskaņā ar tiešu pilnvarojumu vai līdzīgu juridisku dokumentu, vai nodrošināšana, ka šos pienākumus pilda cita persona – var izpausties kā trešo pušu aktīvu pārvaldīšana atbilstoši viņu dotajiem norādījumiem vai nodrošināšana, ka šos aktīvus trešo pušu interesēs pārvalda kāds cits. Atbilstoši Finanšu darbību darba grupas (turpmāk – FATF) rekomendācijām, šī TCSP pazīme pārsvarā attiecas uz “trastiem” un tiem līdzīgiem juridiskiem veidojumiem. Ņemot vērā, ka Latvijā “trasti” netiek juridiski atzīti, piemērojot šo principu, pēc analogijas kā galvenās pazīmes var izdalīt - trešo pušu mantas (īpašuma) pārvaldīšana atbilstoši saņemtajiem norādījumiem. Papildus jānorāda, ka atšķirībā no FATF rekomendācijām, uzticības pienākumus var pildīt gan juridisku, gan fizisku personu vārdā (interesēs). Tādējādi

pakalpojumu sniedzējs, kurš piedāvā īpašuma (tai skaitā juridiskas personas) pārvaldīšanu klienta interesēs, ir uzskatāms par TCSP, kas saskaņā ar tiešu pilnvarojumu nodrošina uzticības personas pienākumu pildīšanu, proti, rīkojas ar īpašumu atbilstoši īpašnieka norādījumiem. Primārie NILLTPF riski ir saistīti ar profesionāļu izmantošanu, lai slēptu līdzekļu plūsmu un piešķirtu darījumiem, kā arī to pusēm, leģitimitāti, tādējādi slēpjot līdzekļu sākotnējo nelegālo izcelsmi. Pilnvarojuma izmantošana attālina patiesā labuma guvēju no tiešas saiknes ar īpašumu un rada iespaidu, ka kontrole pār īpašumu piemīt pilnvarniekam. Lai arī šādu nozares profesionāļu izmantošana var būt ekonomiski un profesionāli pamatota, tā rada risku, ka pilnvarnieks ar savām profesionālajām iemaņām var slēpt patieso darījumu mērķi un apgrūtināt līdzekļu patiesās izcelsmes noskaidrošanu.

Komerccabiedrības akcionāru vai dalībnieku pārstāvniecība, kuras finanšu instrumenti nav iekļauti regulētā tirgū un, uz kuru attiecas informācijas atklāšanas prasības saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem vai tiem līdzvērtīgiem starptautiskiem standartiem, vai nodrošināšana, ka šo darbību veic cita persona – var izpausties kā tādu personu pārstāvniecība, kuras ir dalībnieki vai akcionāri slēgtā akciju sabiedrībā. Primārie NILLTPF riski ir saistīti ar anonimitātes un leģitimitātes iespaida radīšanu, pārstāvim dodot norādījumus klienta vārdā. Ja TCSP klientam ir noziedzīgi nolūki, pārstāvis kalpos kā aizsargslānis starp darījumā iesaistītajām pusēm, ļaujot izvairīties no tieša noziedzīga nodoma konstatēšanas starp darījuma patiesā labuma guvējiem. Tādējādi pasargājot darījumā iesaistītās puses, no uzraugošo un tiesībsargājošo iestāžu iespējas konstatēt patieso darījuma mērķi.

Papildus jānorāda, ka, iestājoties iepriekš minētajiem nosacījumiem, par TCSP var tikt uzskatīti arī citi NILLTPFN likuma subjekti kā nodokļu konsultanti, grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzēji, neatkarīgi juridisko pakalpojumu sniedzēji un nekustamā īpašuma aģenti.

Nemot vērā Latvijas kā reģionāla finanšu centra lomu un ciešo saikni ar Neatkarīgo Valstu Sadraudzības (turpmāk – NVS) valstīm, TCSP pakalpojumi var būt pievilcīgi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizētājiem, jo ļauj ar trešo pušu starpniecību organizēt uzņēmumu un bankas kontu atvēršanu, nodokļu maksātāja statusa iegūšanu, kā arī darījumu organizēšanu. Pārstāvniecības elementam ir būtiska loma leģitimitātes iespaida radīšanā, jo nozares profesionālis ar atbilstošu pilnvarojumu radīs mazākas šaubas par darījumu patieso dabu, tādējādi TCSP pakalpojumu sniedzējiem, pārstāvot savu klientu intereses, ir jābūt pilnīgai pārliecībai par klienta izpētes laikā gūtās informācijas patiesumu un klienta interesēs veikto darījumu būtību.

Veicot savu risku novērtējumu, TCSP ir jāņem vērā sniegto pakalpojumu apmērs, klientu bāze un mērķauditorija, pakalpojumu sniegšanas veidi, sadarbības jurisdikciju riski un citi risku paaugstinoši faktori, kas minēti NILLTPFN likumā, kā arī norādīti uzraugošās institūcijas ieteikumos, piemēram, nozares tipoloģijās.

Vērtējot iepriekš minētos TCSP pakalpojumus ir jāņem vērā gan sniegto pakalpojumu, gan to piegādes kanālu risks. Atsevišķi TCSP pakalpojumu sniedzēji, kuri piedāvā pakalpojumus ar interneta palīdzību starptautiskam klientu lokam, ir krietni ievainojamāki kā klātienē pakalpojumu sniedzēji, it sevišķi, ja tiek uzsvērta klienta anonimitātes garantēšana vai tiek nodrošināta juridisku veidojumu dibināšana jurisdikcijās

ar zemām NILLTPFN prasībām vai zemo nodokļu zonās. Kā papildu riska faktoru var izdalīt pakalpojumu sniegšanu klientiem no augsta riska jurisdikcijām, kā arī šādu klientu nodrošināšana ar bankas kontiem un to reģistrēšana nodokļu maksātāju reģistros. Jebkurš pakalpojums, kas tiek sniegts attālināti, vienmēr radīs lielāku risku kā klātienē sniegts pakalpojums. Ņemot vērā nodokļu izkrāpšanas saikni ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, kā vienu no augsta riska pazīmēm var izdalīt esošu uzņēmumu pārpirkšanu. Šādas darbības tiek veiktas, lai iegūtu bankas kontu un PVN maksātāja numuru, reizē izvairoties no īpašnieka, kā augsta riska klienta, identificēšanas. Par zemāka riska darījumiem var uzskatīt juridisku veidojumu reģistrēšanu Uzņēmumu reģistrā, ja īpašnieks(i) ir fiziskas personas Latvijas Republikas rezidenti, tai skaitā, ja dokumenti tiek sagatavoti, izmantojot automatizētus IT risinājumus.

Klienti ne-rezidenti ir uzskatāmi par augstāka riska klientiem kā rezidenti. Salīdzinot klientu ne-rezidentu risku, tiek ņemts vērā to rezidences valsts risks un esošo vai plānoto darījuma partneru jurisdikciju risks. Papildus jānorāda, ka par TCSP augsta riska klientiem ir uzskatāmas juridiskas personas no zemo nodokļu zonām, kā arī juridiskas personas ar sarežģītu dalībnieku struktūru, kas apgrūtina patiesā labuma guvēja noskaidrošanu. Par zema riska klientiem ir uzskatāmas fiziskas personas rezidenti, kas rīkojas savā vārdā, kā arī neatbilst citām NILLTPFN likumā vai uzraudzības iestādes ieteikumos minētām riska pazīmēm.

Valsts risks ir atkarīgs no NILLTPFN sistēmas efektivitātes, korupcijas līmeņa, kapitāla plūsmas un organizētās noziedzības izplatības. Papildus jāņem vērā vai valstī nenotiek karadarbība, vai tanī pastāv terorisma riski, kā arī tās saikne ar kaimiņvalstīm, kuras var būt avots TCSP klienta noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem. Galvenos TCSP jurisdikcijas riskus rada valstis, kuras ļauj reģistrēt nomināldirektorus, nenodrošina publisku pieeju informācijai par juridiskas personas īpašniekiem un patiesā labuma guvējiem.

Atkarībā no piedāvāto pakalpojumu apmēra TCSP var tikt izmantoti, lai:

- slēptu vai maskētu patiesā labuma guvēju;
- izvairītos no nodokļu nomaksas;
- izvairītos no NILLTPFN likuma prasību izpildes;
- radītu leģitimitātes aizsegu kriminālām darbībām;
- izmantojot sarežģītas korporatīvas īpašumtiesību struktūras, attālinātu noziedzīgi iegūtos līdzekļus no to izcelsmes vietas un īpašnieka;
- izvairītos no īpašuma identifikācijas un konfiskācijas;
- apgrūtinātu tiesībsargājošo iestāžu izmeklēšanas darbības.

Šobrīd uzraudzības pasākumu galvenais mērķis ir panākt to, ka TCSP ziņo par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem, kā arī izprot savai profesijai piemītošos riskus un, izejot no tiem, spēj izveidot efektīvu iekšējās kontroles sistēmu.

Vidējais TCSP gada laikā apkalpo līdz 5 uzņēmumiem un 76% gadījumu tā klienti ir no Latvijas vai Eiropas Ekonomiskās zonas. Lielākais īpatsvars TCSP jeb 49% apkalpo līdz 5 klientiem, 21% apkalpo no 6 līdz 10 klientiem, 16% apkalpo no 11 līdz 30 klientiem, 12% apkalpo no 31 līdz 100 klientiem un 2% apkalpo virs 100 klientiem. No tiem 24% TCSP, kuri apkalpo klientus, kas nav no Eiropas Ekonomiskās zonas, 89% ir līdz 5 šādiem

klientiem, un 11% ir no 11 līdz 30 klientiem. Tādējādi var secināt, ka nozarē nav vērojama tādu TCSP darbība, kuri koncentrētos uz klientiem no potenciāli augsta riska jurisdikcijām, tomēr atsevišķa pakalpojumu sniedzēju kategorija apkalpo arī nelielu skaitu klientu, kuri nāk no potenciāli augsta riska jurisdikcijām. Kopumā klientu no potenciāli augsta riska jurisdikcijām īpatsvars nav uzskatāms par ievainojamību būtiski palielinošu faktoru.

Attiecībā uz TCSP apgrozījumu, 91% gada apgrozījums nepārsniedz 150 000 EUR, savukārt 9% gada apgrozījums pārsniedz 150 000 EUR taču nav lielāks par 2 000 000 EUR. Ņemot vērā TCSP darbības specifiku, netika apkopoti dati par to klientu apgrozījumu, jo tie būtu precīzi tikai atsevišķos gadījumus, tādējādi radot risku nepareizai sektora apkalpoto klientu apgrozījuma interpretācijai. Kopumā TCSP sektora subjekti ir kvalificējami kā mikro uzņēmumi ar mazu apgrozījumu un nelielu ietekmi uz kopējām valsts tautsaimniecības interesēm. Attiecībā uz vidējā apgrozījuma saikni ar apkalpoto klientu īpatsvaru, TCSP sektorā pastāv lielāks risks kā grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzēju sektorā, ka oficiālu maksājumu veidā var tikt finansēta augstāka NILLTPF risku apetīte, tomēr tas var tikt izskaidrots arī ar pakalpojumu pievienoto vērtību, specifisko dabu un kopējo konkurenci starp pakalpojumu sniedzējiem. Tādējādi vidējais TCSP apgrozījums neliecina par augstu iespējamību, ka sektora pārstāvji oficiālu maksājumu veidā saņemtu atbildību par apzinātu NILLTPFN likuma prasību neievērošanu.

2020.gadā sektorālo risku novērtēšanas ietvaros tika veikta līdz šim apjomīgākā subjektu anketēšana, kopumā aptaujājot gandrīz 4 000 subjektu, tai skaitā arī TCSP. Aptaujā par likuma subjekta darbību, klienta profilu, naudas plūsmu u.c. jautājumiem 2020.gadā ir piedalījušies 4% no visiem VID reģistrētajiem TCSP.

Subjektiem tika uzdoti dažādi jautājumi, kas kopsakarā ar citiem statistikas datiem liecina par TCSP sektora ievainojamību. Attiecībā uz uzraudzības pasākumiem, laika periodā no 2018.gada 1.janvāra līdz 2018.gada 31.decembrim tika veiktas 36 klātienes pārbaudes. Tāpat šajā periodā tika veiktas 19 TCSP neklātienes pārbaudes. Ņemot vērā, ka 2019.gadā tika būtiski palielināta VID Nelegāli iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pārvaldes kapacitāte, 2019.gadā tika veiktas 145 klātienes pārbaudes jeb par 303% vairāk. Vienlaikus konstatēto pārkāpumu skaits ir audzis krietni straujāk kā pārbaudu skaits. Vidējais soda naudas apmērs veido 1438 *euro*. Neskatoties uz piemēroto sankciju skaitu, lielākā daļa TCSP uzraudzības un kontroles pasākumus vērtē pozitīvi. Līdzīgi tiek vērtēti arī VID organizētie informatīvie un izglītojošie pasākumi. Piemēroto sankciju apmēru kā atbilstošu vērtē 45%, savukārt 30% TCSP uzskata, ka būtu jāpiemēro vienīgi princips – “Konsultē vispirms”. Vienlaikus TCSP tika prasīts novērtēt arī krimināltiesisko sankciju samērīgumu un atbilstību, kur salīdzinoši daudz lielāks TCSP skaits sankcijas vērtēja kā samērīgas, kamēr krietni mazāka TCSP daļa tās vērtēja kā pārlietu smagas.

Kontekstā ar nozares profesionālās kvalifikācijas prasībām un ieejas standartiem TCSP bija jāvērtē savas zināšanas un tiem izvirzītās prasības. Absolūts vairākums jeb 78% tiem izvirzītās profesionālās kvalifikācijas prasības novērtēja kā atbilstošas. Līdzīgi arī lielākā daļa TCSP pozitīvi vērtēja savu un citu subjektu ētiskumu. Attiecībā uz disciplināro sankciju piemērošanu saviem darbiniekiem par iekšējās kontroles sistēmas (turpmāk – IKS) vai NILLTPFN likuma prasību nepildīšanu, tikai 5% TCSP bija piemērojuši šādas sankcijas, kamēr 11% vispār neparedzēja šādu atbildību pastiprinošu mehānismu.

Lielākajai daļai jeb 73% TCSP par NILLTPFN jomu atbildīga ir ne tikai augstākā vadība, bet arī darbinieki, savukārt tikai 16% TCSP nodrošina apmācības visiem par NILLTPFN jomu atbildīgajiem darbiniekiem, kas ir vidējs rādītājs un liecina par samērīgu zināšanu līmeni starp dažādiem TCSP darbiniekiem. Starp TCSP joprojām izplatītākā ir pašmācība, tomēr salīdzinājumā ar citiem sektoriem tieši TCSP visaktīvāk izmanto VID organizētās apmācības, kas kopsakarā ar pozitīvu VID apmācību novērtējumu liecina par augstu zināšanu līmeni starp TCSP. Vienlaikus par salīdzinoši augstāku profesionālo kvalifikāciju TCSP pakalpojumu sniedzēju sektorā liecina fakts, ka 59% TCSP IKS izstrādāja patstāvīgi. Attiecībā uz savu zināšanu pašnovērtējumu, tikai 2% TCSP savas augstākās vadības zināšanas vērtē kā neatbilstošas.

Pozitīvi vērtējams fakts, ka lielākā daļa TCSP patstāvīgi izstrādāja savu IKS, tomēr to negatīvi ietekmē tas, ka tikai 7% TCSP IKS izvērtēšanu uztic neatkarīgām trešajām pusēm. Negatīvi ir vērtējams arī fakts, ka Finanšu izlūkošanas dienestā (turpmāk – FID) nav saņemts neviens ziņojums no FID ziņošanas sistēmā reģistrētiem TCSP, savukārt VID sniegto ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem nodokļu jomā skaits joprojām neatspoguļo prezumēto sektora riska ekspozīciju un paaugstina ievainojamību. Attiecībā uz aizdomīgu darījumu pazīmēm, var secināt, ka TCSP nepieciešama papildu informācija par klienta saimnieciskās darbības riska, darījuma apmēra un jurisdikcijas lomu aizdomīgu darījumu identificēšanā.

Nemot vērā, ka pēdējo gadu laikā Uzņēmumu reģistrs ir būtiski pilnveidojis patieso labuma guvēju (turpmāk – PLG) informācijas uzkrāšanas un identifikācijas iespējas, pozitīvi vērtējams 84% TCSP viedoklis, ka PLG informācija ir pieejama nepieciešamajā apmērā un 9% TCSP viedoklis, ka informācija pieejama plašākā apmērā kā nepieciešams. Kopumā klienta izpētes informāciju kā pieejamu vērtē 84% TCSP, kas liecina par vidusmēra TCSP spēju iegūt visu nepieciešamo informāciju un pazemina kopējo sektora ievainojamību. Vienlaikus par ievainojamību pazeminošu faktoru var tikt uzskatīts salīdzinoši augstais TCSP īpatsvars (70%), kas izmanto tikai klātienē identifikācijas risinājumus.

Attiecībā uz vispārīgiem risku paaugstinošiem faktoriem, jāatzīmē, ka 20% TCSP apkalpo augsta riska klientus. Savukārt 39% TCSP ir klienti no EEZ un 13,5% TCSP ir klienti no Neatkarīgo Valstu Sadraudzības. Nemot vērā, ka šie rādītāji ir krietni virs vidējiem sektoru rādītājiem, TCSP ir jāpievērš papildu uzmanība augsta riska klientiem un klientiem no citām jurisdikcijām. Savukārt augstais TCSP īpatsvars, kuri ir norādījuši, ka tiem nav zema riska klientu, liecina par iespējamiem trūkumiem klienta riska novērtēšanā vai arī par pārlietu augstu sākotnējo klientu riska ekspozīciju.

2018.gadā sankcijas par NILLTPFN likuma pārkāpumiem tika piemērotas 5 subjektiem, kuri ir reģistrējušies kā TCSP:

- 1 lēmums par darbības apturēšanu, piemērojot liegumu izmaiņu reģistrācijai komercregistrā komercsabiedrības reorganizācijai un dalībnieku maiņai;
- 4 lēmumi par soda naudu 2 510 *euro* apmērā.

2019.gadā sankcijas par NILLTPFN likuma pārkāpumiem tika piemērotas 42 subjektiem, kuri ir reģistrējušies kā TCSP:

- 5 lēmumi par darbības apturēšanu, piemērojot liegumu izmaiņu reģistrācijai komercreģistrā komercsabiedrības reorganizācijai un dalībnieku maiņai;
- 37 lēmumi par soda naudas piemērošanu 53 200 *euro* apmērā.

Izplatītākie pārkāpumi ir saistīti ar:

- sava NILLTPF riska neveikšanu, kas ietekmē iekšējās kontroles sistēmas piemērošanas atbilstību un efektivitāti. Bieži vien tiek konstatēts, ka iekšējās kontroles sistēma ir nopirkta un faktiski netiek pielietota;
- klienta NILLTPF risku novērtēšanas nepilnībām. Nepietiekama izpratne par klienta darbību, īpašnieku struktūru;
- klienta izpētes trūkumiem. Bieži vien tiek konstatēta formāla klientu izpētes dokumentu aizpildīšana, kur atspoguļotā informācija netiek dokumentāli pamatota;
- identificētiem aizdomīgiem darījumiem, par kuriem TCSP bija jāziņo, bet tas netika izdarīts.

Galvenie ievainojamības faktori ir:

- liels paaugstināta riska klientu īpatsvars;
- augsts konstatēto pārkāpumu īpatsvars attiecībā pret veiktajām klātienes pārbaudēm (26%);
- nepietiekama izpratne par NILLTPFN pasākumu nozīmību;
- trūkumi riska pazīmju izpratnē;
- nespēja identificēt aizdomīgus darījumus un iesniegt ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem;
- augsts nerezidentus apkalpojošo subjektu īpatsvars;
- praktiski nepastāv darbības uzsākšanas kontrole.

Galvenie riski ir čaulas kompāniju un sarežģītu īpašumtiesību struktūras izveide, izmantojot dažādas jurisdikcijas, lai slēptu vai apgrūtinātu patiesā labuma guvēja noskaidrošanu. Nomināldirektoru (fiktīvu direktoru) un fiktīvu īpašnieku izmantošana, lai uz slepenu vienošanos pamata slēptu patiesos labuma guvējus. Tādas adreses nodrošināšana, kurā klients faktiski neatrodas. Profesionāļu izmantošanu, lai slēptu līdzekļu plūsmu un piešķirtu darījumiem, kā arī to pusēm leģitimitāti. Anonimitātes un leģitimitātes iespaids radīšana, pārstāvim dodot šķietami neatkarīgus norādījumus klienta vārdā.

TCSP pakalpojumu sniedzēju sektora statistiskie rādītāji un aptaujas rezultāti

Subjektu skaits					
2018		2019		Starpība	
1 184		1 021		-163 (14%)	
VID veikto uzraudzības un kontroles pasākumu vērtējums					
Labi	Lielākoties labi	Vidēji	Lielākoties slikti	Slikti	
57%	30%	14%	-	-	
VID veikto informatīvo un izglītojošo pasākumu vērtējums					
Labi	Lielākoties labi	Vidēji	Lielākoties slikti	Slikti	
55%	30%	11%	5%	-	
Uzraudzības pasākumu skaits					Klātienēs pārbaūžu pieaugums 2019.gadā
2018		2019			
Klātienēs pārbaudes	Neklātienēs pārbaudes	Klātienēs pārbaudes	Neklātienēs pārbaudes		
36	19	145	57	+109 (303%)	
VID piemērotās sankcijas par NILLTPFN likuma prasību pārkāpumiem					
2018.gadā			2019.gadā		
Soda nauda (gadījumu skaits)	Soda nauda (apmērs EUR)	Lēmums par darbības apturēšanu	Soda nauda (gadījumu skaits)	Soda nauda (apmērs EUR)	Lēmums par darbības apturēšanu
4	2510	1	37	53 200	5
Krimināltiesiskās sankcijas un to piemērošana					
Sankcijas ir atbilstošas	Sankcijas ir pārāk smagas	Sankcijas ir pārāk vieglas	Sankcijas tiek piemērotas efektīvi	Sankcijas netiek piemērotas efektīvi	Sankcijas būtu jāpiemēro efektīvāk
82%	18%	-	86%	5%	9%
VID piemērotās sankcijas par NILLTPFN likuma pārkāpumiem					
Sankcijas ir samērīgas	Sankcijām jābūt smagākām	Sankcijām jābūt vieglākām	Jāpiemēro tikai "Konsultē vispirms" principu	Nav informācijas par VID piemērotajām sankcijām	Pārāk maz informācijas par VID piemērotajām sankcijām
45%	-	11%	30%	7%	7%
Subjektu izvirzītās profesionālās kvalifikācijas un nesodāmības prasības					
Atbilstošas	Nepietiekamas	Pārlietu augstas	Nepieciešams pastiprināt un ieviest subjektu licencēšanu/ reģistrēšanu publiskā reģistrā		
78%	-	20%	2%		
Subjektu ētikas pašnovērtējums					
Visi subjekti rīkojas ētiski un ir godīgi	Lielākoties visi subjekti rīkojas ētiski un ir godīgi	Liela daļa subjektu rīkojas ētiski un ir godīgi	Tikai daļa subjektu rīkojas ētiski un ir godīgi	Mazākā daļa subjektu rīkojas ētiski un ir godīgi	Lielākoties visi subjekti nerīkojas ētiski un nav godīgi
39%	43%	18%	-	-	-

Par IKS vai NILLTPFN likuma prasību nepildīšanu ir piemērotas disciplināras sankcijas darbiniekiem vai atbildīgajām personām					
Jā		Nē		Šāda atbildība nav paredzēta	
5%		84%		11%	
Ar NILLTPFN jomu saistītās personas					
Augstākā vadība	Tajā skaitā, par NILLTPFN jomu atbildīgie darbinieki	Tajā skaitā, citas personas, kas saistītas ar NILLTPFN jomu, piemēram, ar klientu apkalpošanu vai pakalpojumu sniegšanu		Personas visos iepriekš minētajos līmeņos, tajā skaitā augstākā vadība	
59%	52%	18%		73%	
NILLTPFN apmācīto personu loks					
Apmācības tiek veiktas pašmācības ceļā	Tikai atbildīgās personas iziet apmācības un apmāca pārējos darbiniekus	Atbildīgās amatpersonas un daļa no pārējiem darbiniekiem iziet apmācības pie uzrauga, elektroniski vai par maksu privātajā sektorā		Visi darbinieki iziet apmācības pie uzrauga, elektroniski vai par maksu privātajā sektorā	
34%	41%	9%		16%	
Apmeklēto NILLTPFN apmācību specifika					
Pašmācība	VID organizēti semināri	VID E-apmācības	Privātā sektora maksas apmācības	Nozaru semināri, konferences	Nekādas apmācības
55%	61%	25%	23%	16%	2%
Subjektu augstākās vadības un to darbinieku zināšanu pašnovērtējums					
augstākās vadības zināšanas ir			darbinieku zināšanas ir		
atbilstošas	drīzāk atbilstošas	drīzāk neatbilstošas	atbilstošas	drīzāk atbilstošas	drīzāk neatbilstošas
59%	39%	2%	59%	41%	-
IKS izstrādāšana					
Izstrādāju patstāvīgi	legādājos gatavu un pielāgoju savai saimnieciskajai darbībai	legādājos jau pielāgotu savai saimnieciskajai darbībai	Izstrādi nodrošināja nozares asociācija	ieguvu citā veidā	
59%	34%	5%	2%	-	
Iekšējās kontroles sistēmas atbilstības pārbaude, kontrole					
veicu to pats		šādu pakalpojumu man nodrošina sistēmas izstrādātājs		šādu pakalpojumu man nodrošina neatkarīga trešā persona	
82%		11%		7%	
FID saņemto ziņojumu statistika					
Saņemto ziņojumu skaits 2018.gadā		Saņemto ziņojumu skaits 2019.gadā		Iniciatīvas ziņojumi no neregistrētiem lietotājiem 2019.gadā	
neparasti	aizdomīgi	neparasti	aizdomīgi		
0	0	0	0	1	
VID saņemto ziņojumu statistika					
Saņemto ziņojumu skaits				Procentuālais pieaugums	
2018.gadā		2019.gadā			
0		24		2400%	
Aizdomīgu darījumu konstatēšana					
Subjekts ir konstatējis aizdomīgus darījumus		Subjekts nav konstatējis aizdomīgus darījumus		Subjektam darījums pirmsšķietami liecas aizdomīgs, taču aizdomas neapstiprinājās	
2%		96%		2%	

Subjektu izmantoto aizdomīgu darījumu atlasē kritēriji									
klienta sniegtajiem pakalpojumiem specifiski risku kritēriji		vispārēji riska kritēriji		darījums tiek vērtēts pēc apmēra		darījums tiek vērtēts saistībā ar jurisdikciju		darījuma puses raksturojošās riska pazīmes	
22%		68%		30%		32%		57%	
PLG informācijas pieejamība									
ir pieejama				nav pieejama		plašāka kā nepieciešams			
84%				7%		9%			
Neklāties klienta identifikācijas risinājumu izmantošana									
Tiek izmantoti neklāties risinājumi		Netiek izmantoti neklāties risinājumi		Klienta identifikācijas dati tiek atjaunoti neklātienē		Atsevišķi pakalpojumi var tikt sniegti neklātienē			
14%		70%		5%		11%			
Klienta izpētes informācijas pieejamība									
ir pieejama				nav pieejama		plašāka kā nepieciešams			
84%				14%		2%			
Augsta riska klientu bāze									
Respondentu skaits (īpatsvars pret kopējo subjektu skaitu)		Subjekti ar augsta riska klientiem		Subjekti, kas pieņem skaidras naudas maksājumus		Subjekti ar klientiem PNP			
4%		20%		16%		0%			
Gada apgrozījums EUR									
< 10000	10000 - 20000	20000 - 40000	40000 - 80000	80000 - 160000	160000 - 500000	500000 - 1000000	> 1 000 000		
55%	7%	24%	7%	-	3,5%	3,5%	-		
Klientu bāze (jurisdikcijas griezumā)									
Fiziskās personas rezidenti	Fiziskās personas EEZ rezidenti	Fiziskās personas no NVS	Latvijā reģistrētas juridiskās personas	EEZ reģistrētas juridiskās personas	NVS reģistrētas juridiskās personas	Citas jurisdikcijās reģistrētas juridiskās personas			
36%	14%	9%	80%	25%	4,5%	-			
Augsta riska klientu īpatsvars									
Nav augsta riska klientu	Mazāk kā 5 augsta riska klienti	No 6 līdz 10 augsta riska klienti	No 11 līdz 20 augsta riska klienti	Vairāk kā 21 augsta riska klienti					
80%	18%	2%	-	-					
Vidēja riska klientu īpatsvars									
Nav vidēja riska klientu	Mazāk kā 5 vidēja riska klienti	No 6 līdz 10 vidēja riska klienti	No 11 līdz 20 vidēja riska klienti	Vairāk kā 21 vidēja riska klienti					
57%	25%	9%	7%	2%					
Zema riska klientu īpatsvars									
Nav zema riska klientu	Mazāk kā 5 zema riska klienti	No 6 līdz 10 zema riska klienti	No 11 līdz 20 zema riska klienti	Vairāk kā 21 zema riska klienti					
30%	41%	7%	9%	14%					